

Lp Vladimir Svet
taristuminister
Kliimaministeerium

Teie: 05.11.2024 nr 1-4/24/5287

Meie 28.11.24.

Edastatud e-postiga: vladimir.svet@kliimaministeerium.ee
info@kliimaministeerium.ee

Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu

Austatud minister,

Eesti Keemiatööstuse Liit tänab võimaluse eest esitada arvamus „Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse ning teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu“ kohta.

Täname Jäätmereformi väljatöötamiskava arutelude käigus toimunud positiivsete muudatuste: pakendimaksu ning müügipakendi ringlussevõtu sihtmäärade rakendamise ettepanekute eelnõust eemaldamise eest.

Juhime Teie tähelepanu järgmistele Jäätmeseaduse (edaspidi JätS) ja Pakendiseaduse (edaspidi PakS) eelnõus planeeritavatele mittevastavustele EL regulatsioonides sätestatud laiendatud tootjavastutuse printsiipidele.

Eesti Jäätmereformi suurim ja põhimõtteline muudatus on pakendijäätmete kogumise korralduse äravõtmine taaskasutusorganisatsioonidelt (TKO) ning selle üleandmine kohalike omavalitsuse üksustele (KOV). Erinevalt TKO-dest ei ole KOV-dele kehtestatud pakendijäätmete ringlussevõtu sihtarve, KOV-del puudub vastutus pakendijäätmete voo kvaliteedi ning käitlemisega seotud kulude eest. Lähtuvalt sellisest põhimõttelisest muudatusettepanekust ei ole pakendiettevõtjatel / TKO-del jäätmereformist tingituna edaspidi vähimatki võimalust mõjutada pakendijäätmete kogumist, logistikat ega ringlussevõttu. Mistõttu kaotatakse pakendiettevõtjatel / TKO-del võimalus täita ringlussevõtu sihtarve.

Palume alljärgnevad JätS ja PakS muudatuste ettepanekud viia **vastavusse jäätmete raamdirektiivi artiklis 8a sätestatud nõuetele, mis sätestavad laiendatud tootjavastutuse printsiibid:**

1. PakS muudatusettepanek 5)

Muudatusettepanek ei ole kooskõlas EL kehtiva tootjavastutuse definitsiooniga. PakS eelnõus sõnastatud pakendi tagasivõtu kohustus on EL laiendatud tootjavastutuse

printsibi väärtõlgendus, tekitades põhjendamatu ootusi pakendijäätmete ringlussevõtu eesmärkide täitmiseks. Pakendijäätmete tagasivõttu võib eelnõu sõnastuse põhjal mõista kui pakendiettevõtja kohustust võtta tarbijalt pakendijäätmed tagasi, sõltumata ajast ja asukohast, ning laiendada igale individuaalsele pakendile. Nimetatud eelnõu sätte ei ole kindlasti kooskõlas tootjavastutuse kohustusi ja ulatust reguleeruva jäätmedirektiivi artiklitega 8 ja 8a. EL regulatsioonidele põhinev laiendatud tootjavastutuse definitsioon sätestab tagasivõtu kohustust pakendijäätmete tagasivõtuks vajaliku pakendijäätmete kogumissüsteemi loomiseks, samuti jäätmete transporti ja edasist töötlemist, mis on vajalik EL jäätmekäitluse sihtmäärade saavutamiseks. Jäätmedirektiivi tootjavastutuse sätted toovad eraldi välja, et süsteemi väljatöötamise ja rakendamise protsessis peavad saama asjaosalised (st eelkõige pakendiettevõtjad) ise läbipaistval viisil kokku leppida ning nad peavad saama oma ülesandeid täita kulutõhusal viisil.

Sama põhimõtte on sätestatud ka hetkel kehtivas PakS-is (paragrahv 12¹ lg 5) ning jääb kehtima ka uue eelnõu kohaselt.

*„(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud kulud ei tohi ületada kulusid, mis on vajalikud **kulutõhusate** jäätmekäitlusteenuste osutamiseks. Kulud määratakse **asjaomaste osalejate vahel kindlaks läbipaistval viisil.**“*

Leiame, et nimetatud seaduse põhimõtet hetkel rikutakse, kuivõrd otsuse minna pakendijäätmete puhul üle kohtkogumisele ning anda tegevus üle KOV-dele, langetab riik mõtlematult, kuna ei ole välja pakutud ega kaalutud erinevaid võimalikke stsenaariume ning nende juurde kuuluvaid mõjuhinnanguid. Jääb arusaamatuks, kuidas saab valida kulutõhusa lahenduse, kui erinevaid lahendusi välja ei pakuta ega analüüsita? Näeme vajadust täiendavate analüüside järele, mis näitaksid erinevate alternatiivide mõju ringlussevõtu sihtarvude suurendamisele ning nende alternatiividaga kaasnevaid mõjusid (kulusid).

2. PakS muudatusettepanek 9) ja 10)

Kohaliku omavalituse üksus hakkab korraldama pakendijäätmete kogumist, vedu ja vaheladestamist. Kohaliku omavalitsuse üksustele ei ole aga sätestatud kohustust järgida jäätmevoo koostise ning kvaliteedi nõudeid, võtta jäätmeid ringlusse ega järgida vastavust ringlussevõtu tehniliste võimalustega. Seega pakendiettevõtjalt ja TKO-delt kavandatakse PakS muudatusettepanekutega võtta ära võimalused pakendijäätmete ringlussevõtu protsessi mõjutada.

Täna ei ole kindlust, et pakendijäätmete kodumajapidamiste kohtkogumine välja pakutud moel on kõige efektiivsem meede, seda nii keskkonnahoidlikult kui ka majanduslikult (kohtkogumine on kõige kallim viis pakendijäätmete kogumiseks). TKO-d on saanud seni väga hästi hakkama tootjavastutuse kohustustega pakenditootjate nimel ning pakendijäätmete äraandmiseks on loodud piisavad võimalused sihtmäärade täitmiseks ning mitmete pakendiliikide puhul ületamiseks. Ringlussevõtu sihtmäärade edasise tõusmise tõttu, mis rakendub 2025 aastast, tuleb TKO-del materjali defitsiidi tingimustes kohtkogumist jätkuvalt laiendada ning sellega saadakse hakkama kokkuleppel KOV-dega ilma, et kohustus seadusega KOV-dele üle liiguks.

Pakendijäätmete KOV-ide poolt kogumise tingimuste regulatsiooni tuleb muuta oluliselt täpsemaks s.h näha ette võimalus, et kohtkogumine liigub tagasi TKO-le, kui KOV ei tule nõuete täitmisega toime.

Samuti peaks olema lubatav klaaspakendi paralleelne kogumine ka TKO avaliku pargiga, kus see on majanduslikult, tehniliselt ja keskkonnahoidlikult otstarbekas.

KOV peaks olema kohustatud tagatisrahata pakendi jäätmete vedaja valima eraldi teiste korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete vedajast.

3. PakS muudatusettepanek 11)

Pakendiettevõtjate tootjavastutuse kohustused ei laiene mitte mingil tingimisel muudele jäätmetele kui pakendijäätmed. Pakendiettevõtjatel ei ole kohustust tasuda PakS muudatusettepanekus 11) sätestatud kulusid juhul, kui üleantavas jäätmevoos sisaldub võõriseid, niiskust ja pakendijäätmetest erinevaid olmejäätmeid rohkem, kui on lubatud taaskasutusorganisatsiooni tehnilistes nõuetes ning kui kulutõhususe tingimust pole järgitud või üleantud jäätmete kogus ületab TKO klientide poolt turule lastud pakendite kogust.

Põhjendatud ei ole TKO-dele seatud tootjavastutusest erinevate ning kaugemale ulatuvate kohustuste seadmine (sh vanapaberi kogumine). TKO-dele üle antavate pakendijäätmete suhtes tuleks kehtestada täpsed kvaliteedinõuded. Kindlasti ei tohiks klaasi tekkekohal kogumist ühendada muude pakendiliikidega, kuivõrd klaasikilde sisaldavad plastijäätmed ei sobi ringlussevõtuks.

4. PakS muudatusettepanek 30)

Tegevuslubade tähtajaliseks muutmine ei ole põhjendatud.

Eelnõu kohase PakS 17⁵ lõikega 2 soovitakse muuta TKO-de tegevusload tähtajaliseks (5 aastaseks). Jäätmedirektiiv ega viimane PPWR eelnõu ei näe ette TKO-de tegevuslubade tähtajalisust. Selle asemel on pädeval asutusel õigus olemasolev luba põhjendatud kaalutlustel kehtetuks tunnistada.

Pädev asutus võib otsustada vastava loa kehtetuks tunnistada eelkõige juhul, kui tootja või tootjavastutusorganisatsioon ei täida enam pakendijäätmete käitlemise korraldamise nõudeid või ei täida muid tootja laiendatud vastutuse kohustusi vastavalt PPWD(R) alusel kehtestatud skeemidele või vastavalt direktiivi 2008/98/EÜ artiklitele 8 ja 8a, näiteks pädevale asutusele aruandmine või mis tahes loa tingimusi puudutavatest muudatustest teatamine, või tegevuse lõpetamine.

Eeltoodust tulenevalt palume jätta eelnõust välja PakS §-le 17⁵ lõike 2 lisamise ettepanek.

5. JäätS muudatusettepanek 7)

Paragrahvi 24 täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

„(4¹) Valdkonna eest vastutaval ministril ja keskkonnajärelevalve asutusel on õigus saada toodete valmistajalt või sissevedajalt ning valitsusasutuselt või valla- või linnavalitsuselt andmeid Eestis valmistatavate või Eestisse sisseveetavate toodete ja

nende valmistamisel kasutatavate ainete ning neist tekkivate jätmete ja nende käitluse kohta.“;

Mööname, et jäätmeseaduses on analoogne säte olemas, kuid praktikas on tegemist teostamatu nõudega. Seletuskirjas räägitakse teabest **ohtlike ainete** kohta, aga säte ise aineid kuidagi ei piiritle, mistõttu tuleks justkui esitada andmeid kõikide ainete kohta kõikides toodetes sõltumata nende ohtlikkusest ja kontsentratsioonist (täieliku koostise puhul on valdavalt tegemist ärisaladusega). Ka seletuskirja tasandil puudub igasugune selgitus, mida peetakse silmas ohtlike ainetena? Tõepoolest liigub tarneahelas teave CLP-määruse alusel ohtlikuks klassifitseeritud kemikaalide (puhaste ainete ja segude) kohta ohutuskaardi kujul, aga muude toodete (ehk REACH määruse mõistes artiklite) puhul on kohustus edastada tarneahelas infot ainult **väga ohtlike ainete** (SVHC) kohta, kui nende kontsentratsioon on üle 0,1%.

Kuivõrd seaduse muutmine on käsil, siis palume ühtlasi viia EL regulatsiooniga kooskõlla ka sama paragrahvi lõige 4, mis hetkel läheb oluliselt kaugemale kui EL nõuded ega ole sellisel kujul praktiliselt täidetav:

*“(4) Tootja on kohustatud seoses tema tootest tekkivate jätmete töötlemisega andma jäätmekäitlejatele teavet kasutatud materjalide ja toote komponentide, **ohtlike ainete** olemasolu ja nende asukoha kohta tootes.”*

Jäätmedirektiiv sätestab, et kõik ettevõtted, kes tarnivad ELi turule tooteid, mis sisaldavad kandidaatainete loetellu kantud **väga ohtlikke aineid kontsentratsioonis üle 0,1 massiprotsendi**, peavad esitama ECHA SCIP andmebaasi teavet nende toodete kohta (st andmebaasi, mis on justnimelt loodud eesmärgiga andma teavet jäätmekäitlejatele). JäätS-is sätestatud “ohtlikud ained” on võrreldamatult laiem mõiste ning ka kontsentratsiooni piirang puudub.

EL-il on plaanis suurendada jäätmekäitlejatele kättesaadavat teavet probleemsete ainete kohta toodetes ning ökodisainimäärus on selle eesmärgiga juba vastu võetud. See tähendab, et järk-järgult hakatakse erinevate tooterühmade kaupa kehtestama digitaalse tootepassi nõudeid, mis muu hulgas võivad vajaduse korral sisaldada teavet probleemsete ainete olemasolu kohta. Siiski saab tegemist olema väga pikaajalise protsessiga, mis järk-järgult laieneb erinevatele tooterühmadele – kindlasti ei käsitleta kõiki tooteid ega kõiki ohtlikke aineid kontsentratsiooni piiranguteta.

6. JäätS muudatusettepanek 63)

Pakendijätmetele liigiti kogumise sihtmäär ei ole vastavuses EL jäätme- ja pakendialaste regulatsioonidega, kuna nendes ei sätesta pakendijätmetele liigiti kogumise eesmärki. Puudub usaldusväärne meetodika liigiti kogumise tulemuslikkuse mõõtmiseks.

Pakendijätmete liigiti kogumise eesmärk koos vastava mõõtmismetoodikaga võib rakenduda väljatöötamisel oleva EL pakendimäärusega (PPWR), nõude kõige varaseim jõustumisaeg on alates 2030 aastast ning see hakkab puudutama pandipakendeid.

Lisaks juhime tähelepanu:

- Keskkonnatasude seaduse muudatuste ettepanekus (10) sätestatud keskkonnatasude tõus on ebamõistlikult kiire ja suurendab liigselt pakendiettevtete ning taaskasutusorganisatsioonide kulusid.
- Keskkonnatasude seaduse muudatuste ettepanekus (13) sätestatud keskkonnatasude suurendamine on ebaproportsionaalne meede ja suurendab liigselt pakendiettevtete ning taaskasutusorganisatsioonide kulusid.

Teeme ettepaneku:

a) Palume tootjavastutuse kohustuste sisu ja ulatuste määratlemisel järgida täpselt Jäätmete raamdirektiivi artiklis 8 ja 8a sätestatud nõudeid.

Me ei toeta seaduste sellisel moel rakendamist, mis reguleerivad Eesti ettevõtjaid EL ühisturust rangemalt.

b) Pakendiettevtja peab turule lastud pakendatud kauba pakendi ja sellest tekkinud pakendijäätmed koguma ja taaskasutama selliselt, et käesoleva seaduse §-s 36 sätestatud taaskasutuse sihtarvud oleksid täidetud, ning kandma sellest tulenevad kulud. Sihtmäärad tuleb täita kulutõhusalt ning kulud peavad olema määratud asjaomaste osalejate vahel kindlaks läbipaistval viisil.

c) Juhul kui riik otsustab siiski eemalduda EL kehivatest laiendatud tootjavastutuse printsiipidest, palume uute jäätmekäitluses sätestavate korralduslike muudatuste tõttu tühistada Pakendiaktsiisi seadus. Tootjaid ei tohi sanktsioneerida tegevuste või tegemata jätmiste eest valdkonnas, mis on edaspidi täielikult nende kontrolli ja mõjutamise alast väljas.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hallar Meybaum
tegevdirektor